

pa vsi pričujoči so dremali, še celó mašnik je kimal z glavo pri oltarji. Menih sede v klop, Križmanu pa migne, naj sede poleg njega.

Nekaj časa molita, potlej ga pa pelje menih od okna do okna. Križman pogleda skozi vsako okno. Pred jednim je videl tropo mrtvih ljudij. „Kaj je to?“ vpraša meniha. „To je kuga,“ odgovori vodja in mu pové vse, kdaj bode razsajala. Skozi druga okna je videl vojske, potrese, lakoto, sušo in druge take stvari.

Skozi zadnje okno pa je videl dve gori privezneni drugo na drugo. Mej njima je bila velika vojska konjikov in pešcev. Mej vojaki, pri pregnenej mizi, sedel je kralj sam lepó napravljen; obleka se mu je blestela samega zlatá, kriva sablja mu je visela ob boku: vsi vojaki pa so dremali, jedni kimali z glavo na sedlu, drugim je pa vže zlezla glava med kolena.

Kralj sloni ob mizo in spi.

„Kdo je ta?“ vpraša Križman.

„To je kralj Matjaž in njegova vojska,“ odgovori menih. „Ravno je hotel iti s svojimi vojaki nad sovražnika, kar ste se zgrnili gori nad vojsko. Vže veliko let spi tukaj. Včasi se zbudi kralj in vpraša, ali še letajo po svetu óne ptice, ki imajo belo in črno perje na perotih, namreč srake. Ako se mu pové, da še, odmaje žalosten z glavo in zopet zaspi. Kadar pa ne bodo letale več srake po svetu, zbudi se s svojo vojsko, pridrl bode na svet in premagal vse naše sovražnike. Hude vojske bodo nastale tačas po vsem svetu. Ljudstvo se bode vojskovalo z ljudstvom. Kralj Matjaž bode premagal vse, in potlej bode tako dobro na svetu, kakor se bere v svetem evangelji, da bode „jeden hlev in jeden pastir.“

„Kdaj pa bode vse to? Kdaj ne bode več srak na svetu?“ vpraša Križman.

„Ako moreš, potegni óno sabljo iz nožnic,“ pravi menih. Na steni je visela težka sablja, kakoršne zdaj vže ni videti več na svetu. Križman prime za ročaj in vleče; ali zamán! Napenja vse žile, komaj za palec jo potegne iz nožnic, pa mu takój zopet sama zleze nazaj. Ko se je prikazalo nekoliko gole sablje iz nožnic, dvigali so vojaki in kralj Matjaž glave in odpirali oči. Ko pa sablja nazaj zleze, zadremljejo zopet vsi. „Glej, zdaj vže še ni pravega časa. Kadar se porodi junak, da pride v goro in potegne sabljo iz nožnic, tedaj ne bode več srak na svetu; tedaj se vzbudi kralj Matjaž in plane z vojsko na svet.“

„Kdaj se pa porodi tak junak?“ vpraša Križman. Ali menih ga srpo pogleda in udari za uho. Tega mu ni hotel povedati.

(Po J. Zavojščeku v „Novicah“.)

Los.

(Prirodopisna slika.)

o krajinah severne Švedske ni tako krasno in prijetno kakor po livadah naše domovine. Noči so tam mnogo daljše nego pri nas a zima hujša nego je pri nas največji mraz. Zima traje tam malo ne vse leto. Zato ne raste tam toliko različnih dreves in grmov, kolikor pri nas. So sicer tudi tam taki gozdi, a samó smrekovi. Le tu pa tam se zelení kak brezov gaj. Zato pa živi v teh gozdih mnogo takih živalij, katerih po naših gozdih ni.

Ondotni prebivalci se torej ne morejo ponašati z obiljem, ker so navezani le na živalstvo. Živali jim dajejo ne samó hrane, ampak tudi obleko. Dà, tudi gorivo in kurivo si napravljajo iz mastí njih teles.

Jedna živalij, ki je ondotnim prebivalcem jedilnica in oblačilnica, je los.

Dorasli los je tako visok kakor naš konj. Po letu nosi kožuh črnorjavé barve, po zimi sivorjavé. Posebna krasota mu je lopatasto rogovje. Ta losov kras tehta 20 in še več kilogramov.

Los živi jako slabo. Trohica listja ali trave je njegov vsakdanji kruh. Po zimi mu je najhujše. Takrat si preganja glad s puhlim jegličevjem in skorjo. In to ni nikaka sladkarija.

Da-si los nikogar ne žali, ima vender mnogo neprijateljev. Najhujši neprijatelj mu je človek. Kožo, meso, mast in rogovje zna porabiti v svojo korist.

Nekoč je ubežalo nekoliko losov do gozdíča na morskem bregu. Nekoliko ribarjev se je dogovorilo, da naredé lov na-njé. Obstopijo gozd in kričaje jih ženó po gozdu k pobrežju. Losi bežé igraje se pred njimi. Kar so nakrat na kraji gozda. Žadej preganjalci, spredaj morská raván. Dolgo ni premišljevatí. Voda brizgne visoko in losi hočejo kot spretni plavci uiti preganjalcem. Za njimi gredó ribarji. Naglo odvežejo ladjice, zarežejo z vesli vodo in naravnost se ženó na lose. Sedaj nastane boj za življenje in smrt. Čolni plujejo po ptičeje. Losom postaja síla. Končno popadajo drug za drugim.

Pobite lose privlečejo ribarji domóv. Žene in otroci jim hité naproti. Takó obilega lova se ni nikdo nadejal. Vsi bodo imeli novo gorko obleko in nekaj dni mastne gostí. Za rogovje se pa tudi nekaj strži na obletnem trgu. Kolika je radost v ribarskih kočah!

Za človekom so volkovi losom glavni sovražniki. Ne posamično, nego kupoma je napadajo, da bi je gotovo prevladali. Vender losi tudi niso od danes. Pripoveduje se o njih, da se naselé na zimo v gozde iz vse okolice. Tu si izberó pripravno mesto, koder izgrebajo sneg. Takó nastane okrog ležišča snežena zgradba. Okolo zgradbe hodijo najrogatejši in najmočnejši losi. V sredi tako straženega tabora se skrivajo košute z mladiči. Gorjé volku, ki bi se upal v sneženi grad.

Tako brani slóga ubogé lose pred poginom.

Provel B.

Konj in osel.

(Basen.)

Gospodar je gnal konja in osla s tovoroma obložena. Na potu je dejal osel konju: „Moj tovor je pretežak, odvzemi mi nekaj ter pomagaj nesti, drugače me breme potare.“ Ali konj ni hotel tega storiti. In res se je osel pod težo bremena zgrudil in poginil. Tedaj pa je gospodar ves oslov tovor konju naložil in osla odrši še njegovo kožo po vrhu.

Žalostno je zdaj konjska para zdihovala: „O jaz siromak! Ker nisem hotel privzeti le malo bremena od svojega sotrpina, naložili so mi zdaj vse njegovo breme in še kožo po vrhu.“ —

Sé složnim ravnanjem in postrežljivostjo pomoreš slabejšemu in tudi sebi; oholost pa nikoli ne koristi.